

Autorka: Biserka Čejović

Narzędzie tradycyjne nr 4 dla klasy VIII

Temat: Obrazy i dźwięki w „Reducie Ordona” Adama Mickiewicza.

Cele:

- doskonalenie rozpoznawania środków stylistycznych oraz określanie ich funkcji w tekście literackim,
- powtórzenie i utrwalenie wiadomości o omawianych tekstach kultury,
- rozwijanie umiejętności analizy elementów świata przedstawionego utworu literackiego,
- wzbogacanie słownictwa,
- rozwijanie umiejętności opowiadania o tekście literackim,
- doskonalenie umiejętności interpretacji tekstu literackiego z wykorzystaniem wiedzy o filmie i komiksie.

Bibliografia:

Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona*, <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/reduta-ordona.html>

Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona*, w: Paweł Komorowski, *Szyfowe prace*, 2000,

<https://www.youtube.com/watch?v=7g7JoYS-zE8>

Źródła wykorzystanych grafik i zdjęć:

Do wykonania puzzli użyto narzędzi ze strony: <https://puzzel.org/pl/jigsaw/create>

Do zaprojektowania makiety komiksu wykorzystano zasoby strony: <https://www.canva.com/>

Komentarz metodyczny

Celem proponowanych zajęć jest zwrócenie uwagi na bogactwo obrazów i dźwięków w „Reducie Ordona” Adama Mickiewicza. Uczniowie, znając już utwór, jego wymowę, kontekst historyczny, literackie i pozaliterackie losy tytułowego bohatera, skupiają się na warstwie wizualnej i dźwiękowej wiersza. Jakich narzędzi użył Adam Mickiewicz, by oddać w wierszu przebieg i emocje bitwy? W jaki sposób operował kolorem, światłem i efektami akustycznymi? W jakim celu stosował bogaty zestaw środków stylistycznych? Czy „Redutę Ordona” można przełożyć na język obrazu, na przykład komiksu czy filmu? Prezentowane zadania, do wykonywania samodzielnie

lub w grupie, o zróżnicowanym poziomie trudności, są również dostosowane do różnych typów inteligencji uczniów: muzycznej, logiczno-matematycznej, językowej, wizualno-przestrzennej.

Na przeprowadzenie zajęć przewidziano dwie lub trzy jednostki lekcyjne, w trakcie których uczniowie przeczytają bądź wysłuchają ponownie „Redutę Ordona”, a następnie wykonają zadania dotyczące warstwy wizualno-dźwiękowej wiersza.

Przebieg lekcji

1. Uczniowie omawiali już na lekcjach „Redutę Ordona”, znają jej tekst, więc nauczyciel może poprosić chętnych, by przeczytali na głos utwór, starając się zrobić to wzorcowo. W razie potrzeby można wykorzystać nagranie „Reduty Ordona” lub zaprezentować fragment filmu „Syzyfowe prace”, w którym wiersz jest recytowany przez jednego z bohaterów, Bernarda Zygiera (<https://www.youtube.com/watch?v=7g7JoYS-zE8>).

2. Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat warstwy fabularnej, wizualnej i dźwiękowej wiersza. Czy udałoby się przełożyć język „Reduty Ordona” na obraz lub film? W jaki sposób Mickiewicz „maluje” przedstawione w wierszu obrazy? Co sprawia, że nie tylko obserwujemy przedstawioną w wierszu bitwę, ale również w niej uczestniczymy?

3. Kto zdaje relację z pola bitwy? Z którego miejsca relacjonuje wydarzenia? Co widzi? Na czym skupia swój wzrok?

Uczniowie opracowują swoisty plan wydarzeń, a raczej plan obrazów pojawiających się w wierszu, próbując odtworzyć to, co widzi adiutant.

Indywidualizacja pracy z uczniami: Uczestnicy zajęć, którzy niedostatecznie znają tekst wiersza, mają problemy z czytaniem lub pisaniem, mogą skorzystać z rozsypanki (załącznik nr 1) i ułożyć obrazy poetyckie w odpowiedniej kolejności.

4. Być może w tym momencie pojawi się refleksja, że „Reduta Ordona” to tekst, który dałoby się przełożyć na przykład na język filmu. Czy Adam Mickiewicz byłby dobrym filmowcem? Jakich środków artystycznych używa, by czytelnik/słuchacz znalazł się na polu bitwy? Na pewno stosuje szereg środków stylistycznych działających na nasz słuch i wzrok.

Uczniowie wyszukują w tekście fragmenty, które mają związek z warstwą wizualną i muzyczną wiersza. Próbują je pogrupować.

Indywidualizacja pracy z uczniami: Uczniowie potrzebujący wsparcia mogą w tym czasie ułożyć puzzle (załącznik nr 2), na których znajduje się kilka cytatów z „Reduty Orzona”. Samodzielnie lub z pomocą nauczyciela dzielą je na dwie grupy: wizualną i muzyczną. Układanie i grupowanie puzzli pomoże uczniom skoncentrować się na wybranych cytatach oraz je zrozumieć.

Wyodrębnione z tekstu fragmenty pokazane w nietypowy sposób mogą też zostać przez uczniów lepiej zapamiętane i trwale skojarzone z użytymi przez poetę środkami stylistycznymi.

Uczniowie wspólnie mogą nazwać stosowane przez Mickiewicza środki poetyckie, określać ich funkcję w utworze, ewentualnie zastanowić się, jakich środków artystycznego wyrazu używa najczęściej.

5. Które z użytych przez Mickiewicza pomysłów „inscenizacyjnych” można użyć w filmie lub komiksie? Wśród wymienionych może pojawić się **kolor, dźwięk, kontrast, symbolika, plany (daleki, zbliżenie, detal), ruch**.

6. Uczniowie próbują przełożyć wiersz Adama Mickiewicza na obraz – będą tworzyć komiksy. Nauczyciel prezentuje uczniom karty pracy – strony komiksu, które wymagają twórczego uzupełnienia, zarówno w wersji słownej, jak i wizualnej. Warto przypomnieć w tym miejscu wiadomości dotyczące komiksu (ewentualnie przynieść na lekcję kilka egzemplarzy), by uczniowie zobaczyli, w jaki sposób i w jakim celu autorzy komiksów używają w swoich pracach koloru, kontrastu, symboliki i planów. Jak radzą sobie z ukazywaniem ruchu i efektami dźwiękowymi.

Indywidualizacja pracy z uczniami:

Uczniowie wrażliwi na dźwięki, o inteligencji muzycznej, w swojej pracy największą wagę będą przykładali do warstwy dźwiękowej komiksu. Uczniowie o inteligencji logiczno-matematycznej skupią się na detalu, dokładnym przedstawieniu wydarzeń. Uczniowie o inteligencji językowej, utalentowani literacko oraz ci, którzy prezentują inteligencję wizualno-przestrzenną, mogą połączyć siły i nie korzystać z gotowych szablonów, ale wspólnie stworzyć własną wersję komiksu.

Przed podjęciem przez uczniów pracy należy zaznaczyć, że ewentualnej ocenie nie będzie podlegała forma komiksu, ale zastosowanie w nim elementów omówionych na lekcji. Po zakończeniu pracy warto dokładnie omówić efekty uczniowskich działań, sprawdzić, w jaki sposób wykorzystano tekst Adama Mickiewicza i przełożono go na język obrazu i efektów dźwiękowych. Warto zwrócić uwagę na to, czy w pracach uczniowskich znaleźć można elementy

symboliki czy kontrastu. Można porozmawiać z uczniami o fragmentach wiersza, których przekład intersemiotyczny był trudny lub niemożliwy do zrealizowania.

Załącznik nr 1

Ciągnące się ciemne szeregi rosyjskiego wojska.	„Przebudzenie adiutanta” – atak wojska na redutę.
Sylwetka wodza sprawnie wydającego rozkazy.	Gasnąca reduta – brak amunicji. Wejście rosyjskich wojsk na mury reduty.
Biała reduta otoczona wojskiem rosyjskim.	Rozpacz adiutanta, łzy. Rozmowa z generałem.
Granat powodujący spustoszenie w kolumnie rosyjskich wojsk.	Zauważenie Ordona pośród dymu. Jego odwrót do lochów.
Kula siejąca zniszczenie wśród rosyjskiego wojska.	Wysadzenie reduty w powietrze.
[Rozważania na temat cara]	Pusty krajobraz.

Załącznik nr 2

Tam kula, lecąc, z dala grozi, szumi, wyje.
Ryczy jak byk przed bitwą, miota się, grunt ryje;

Najstraszniejszej nie widać, lecz słysząc po
dźwięku,

Po waleniu się trupów, po ranionych jęku

Tam kula (...)

jak boa wśród kolumn się zwija,

Pali piersią, rwie zębem, oddechem zabija.

Patrz, tam granat w sam środek kolumny
się nurza,

Jak w fale bryła lawy, pułk dymem
zachmurza;

Przeciw nim sterczy biała, wąska, zaostzona,

Jak głaz bodzący morze, reduta Ordoña.

Wylewa się spod skrzydła ściśniona piechota
Długą czarną kolumną, jako lawa błota,
Nasypana iskrami bagnetów.

Artyleryi ruskiej ciągną się szeregi,
Prosto, długo, daleko, jako morza brzegi;

Jeszcze reduta w środku, jasna od wystrzałów,
Czerwieni się nad czernią: jak w środek
mrowiska
Wrzucony motyl błyska

Załącznik nr 3

<p><i>Adam Mickiewicz</i></p> <p>REDUTA ORDONA</p> <p>OPOWIADANIE ADIUTANTA</p>	<p>... dwieście armat grzmią. Artyleryi ruskiej ciągną się szeregi, Prosto, długo, daleko, jako morza brzegi</p>
<p>Nam strzelać nie kazano. - Wstąpiłem na dziądo i spojrzałem na pole...</p>	

I widziałem ich wodza; — przybiegł, mieczem skinął
I jak ptak jedno skrzydło wojska swego zwinął.
Wylewa się spod skrzydła ściśniona piechota
Długa, czarna kolumną, jako lawa błota,
Nasypana iskrami bagnatów. Jak sępy,
Czarne chorągwie na śmierć prowadzą zastępy.

Przeciw nim sterczy biała, wąska, zaostrzona,
Jak głąz bodzący morze, reduta Ordona.
Sześć tylko miała armat; wciąż dymią i świecą;
I nie tyle prędkich stów gniewne usta miecą,
Nie tyle przejdzie uczuć przez duszę w rozpacz,
Ile z tych dział leciało bomb, kul i kartaczy.

Patrz, tam granat w sam
środek kolumny się nurza,
Jak w fale bryła lawy,
pułk dymem zachmurza;
Pęka wśród dymu granat,
szyk pod niebo leci:
I ogromna tysina wśród
kolumny świeci.

Tam kula, lecąc, z dala grozi, szumi, wyje.
Ryczy jak byk przed bitwą, miota się, grunt ryje; -
Już dopadła; jak boa wśród kolumn się zwija,
Pali pierś, rwie zębem, oddechem zabija.
Najstraszniejszej nie widać, lecz stychać po dźwięku,
Po waleniu się trupów, po ranionych jęku:
Gdy kolumnę od końca do końca przewierci,
Jak gdyby środkiem wojska przeszedł anioł śmierci.

Patrz, blisko reduty, już w rowy
Wala się, na faszyne kładąc swe
tutowy;
Juz czernią się na białych
palisadach watów.

Ura! Ura!

Jeszcze reduta w środku, jasna od wystrzałów,
Czerwieni się nad czernią: jak w środek mrowiska
Wrzucony motyl błyska, - mrowie go naciska,

Zgast - tak zgasta reduta.

Pociemniało mi w oczach -
a gdym tży ocierał,
Styszałem, że coś do
mnie mówił mój Jenerał.

Jenerale,
Czy go znam? -
Tam stał
zawsze, to
działo kierował.
Nie widzę -
znajdę - dojrzę!
- wśród dymu się
schował.

Widzę go znowu, -
widzę rękę -
błyskawicę,
Wywija, grozi wrogom,
trzyma palną świecę,
Biorą go - zginął - o nie,
- skoczył w dół, do
lochów!"

Stracona!

Kolego,
Wzrok młody od szkiet
lepszy; patrzaj, tam na
wale,
Znasz Ordona, czy
widzisz, gdzie jest?

Dobrze (...)
nie odda im
prochów.

Tu blask - dym - chwila cicho - i huk jak stu gromów.
Zaćmiło się powietrze od ziemi wyłomów,
Harmaty podskoczyły i jak wystrzelone
Toczyły się na kotach - lonty zapalone
Nie trafiły do swoich panew. I dym wionął
Prosto ku nam; i w gęstej chmurze nas ochłoniął.
I nie było nic widać prócz granatów blasku,
I powoli dym rzedniał, opadał deszcz piasku.

Spojrzałem na redutę; - waty, palisady,
Działa i naszych garstka, i wrogów gromady;
Wszystko jako sen znikło. - Tylko czarna bryła
Ziemi niekształtnej leży - rozjemcza mogiła.